

УДК 821.161.2
Д58

Серія «Художня література»

Дизайнер обкладинки Михайло Присяжний

Довгопол Н.

Д58 Мандрівний цирк сріблястої пані : роман / Наталія Довгопол. — Х. : Віват, 2020. — 352 с. — (Серія «Художня література»), ISBN 978-966-942-826-4).

ISBN 978-966-982-148-5

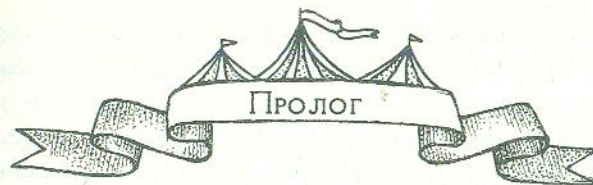
Ефектна власниця мандрівного цирку фрау Гріте переживає скрутні часи. Мало того, що її чоловік виявився авантюристом і зник безвісти, так ще й трупу доводиться від зубожіння рятувати. До всього, коронний номер — виступ велетенського ручного вовка — на межі провалу: юна глядачка, яку всі вважають причинною, сходять на сцену й приборкує грізного звіра. Що це, як не відьмацькі чари? Цирк рушає далі. Але з тої зустрічі в смугастому шатрі, на один вечір напнутому посеред скошеного поля, бере початок нова історія: про тих, хто шукає любові й справедливості, про людей і перевертнів, що намагаються віднайти свою істинну сутність.

Героям роману доведеться пізнати гіркоту зрад і поразок, здійснити сповнену пригод мандрівку українськими землями початку ХХ сторіччя і навіть знайти спільну мову з дивовижними істотами з давніх легенд.

УДК 821.161.2

ISBN 978-966-942-826-4 (серія)
ISBN 978-966-982-148-5

© Довгопол Н. О., 2020
© Присяжний М. В., обкладинка
© ТОВ «Видавництво «Віват»», 2020

Смугасте циркове шатро височіло посеред скошеного поля, простісінько на стерні, де ще вчора тітка Секлета випасала корову. З усіх навколишніх сіл сюди збігалася босонога дівчата, повагом чвалали закутані у квітчасті хустини бабці, поспішали причепурені дівчата, повертаючись із нічної зміни на цукровому заводі.

На табуретці перед входом сиділа яскраво-руда юначка, затаєна в корсет. Виставивши ногу в розріз спідниці — непристойно широкий як для чемної панночки, — вона вигравала на акордеоні нечувану в тутешніх місцях мелодію.

— Ми зупинилися в цьому болоті єдино тому, що нам потрібні гроші. Терміново потрібні гроші, — ніби сама до себе, прошепотіла молода жінка, яка стояла осторонь і байдуже спостерігала за барвистим натопом. Її тонкі вуста лишали слід кармінової помади на склянці з ледве теплим чаєм, а сріблясте волосся завитими кучерями спадало на прикриті шаллю плечі.

На стерні попри пані вмовстився вовк. Велетенський вовк. Його хутро мало той самий дивовижно-металевий колір, що й волосся відстороненої жінки, а очі світилися яскравими вогнями: одне — жовтим, а друге — небесно-блакитним.

— Ойгене, уже час. — Легкий німецький акцент забринів у голосі.

Ледь торкнувшись пальцями голови звіра, жінка пішла до циркового фургончика, розташованого одразу за шатром. Одного з чотирьох, прикрашених дзвіночками, стрічками й дерев'яними табличками з написом «Цирк фрау Гріте». Вовк на ім'я Ойген вайлувато підвівся та, не зважаючи на галасливих глядачів, попрямував за господинею.

— Ми розпочинаємо! — на всю горлянку, дзвінко та співучо прокричав коротун-конферансьє з кругленьким черевцем і смішливими очима, мимоволі поправляючи блискучу краватку.

Полог шатра опустився за останніми гостями. Мов за помахом чарівної палички, спалахнули гасові лампади, і глядачі радісно заплескали в долоні, тісніше притуляючись одне до одного на розкиданих по колу солом'яниках. Із грамофона долинули звуки маршу, і на імпровізовану арену висипали різномасті циркові артисти.

— Диви, який красень! — на вухо сусідці зашепотіла схожа на чаплю дівчиця у вицвілій хустці з маками.

— Котрий? Отой вусатий, що стоїть на голові? — розділяючи її захват відповіла куца білявка, що сиділа опліч.

— Та ні, он той, кучерявий, з бакенбардами, що гойдається під стелею!..

Музика заграла гучніше, перекриваючи слова дівчат. Руда акордеоністка вийшла на арену, заводячи сороміцьку співанку з янгольським виразом простуватого, але густо розмальованого обличчя. Її великий рот розтягнувся в самовдоволеній посмішці, а голос звучав чисто й сильно.

Від тих коломиенок чоловіки зареготали, а матері поспішно затулили дітям вуха, наче їхні чада ніколи не бували на сільських весіллях.

— Ти бачила? — знову заторохтіла сусідці «чапля», тільки-но стих акордеон. — І ця *пришелепувата* явилася.

— Хто, Причинна?

— Ну, а хто ж! Сидить, очиськами кліпає. Відьомське поріддя, тьху! — вдала, що спльовує просто собі під ноги, дівчиця.

— А мені її навіть шкода, — відповіла білявка. — Уяви, як то — цілими днями одно говорити з деревами. Хай хоч сьогодні розважиться. Ой, дивися, знову твій кучерявенький!

Кучерявий циркач у жовто-чорному трико взявся підкидати наточені ножі й булави, вправно балансуючи на високих ходулях. У той самий час з-за лаштунків виринула темношкіра дівчиця з пухкими губами й гладенько зачесаним смоляним волоссям. Артистка зробила подвійне сальто й розповзлася в шпагаті, з легкістю ловлячи сталеві клинки жонглера. Тугий гімнастичний костюм, укритий блискітками, горіхово-коричневий, що тон у тон повторював колір шкіри, підкреслював круті стегна дівчини, тонкий стан і треновані, м'язисті руки. Ось вона ловить ніж і, не обертаючись, жбурляє його через плече, потрапляючи точнісінько в намальовану на дерев'яній дошці мішень. Ось зал вибухає оплесками, у захваті роззявляючи роти, а гімнастка присідає в глибокому реверансі, поблискуючи лелітками на костюмі.

Пара туманних очей не зводила зачарованого погляду, ніби прикутого до арени. Та, яку назвали Причинною, не помічала нічого навколо. За мить увесь світ перетворився для неї на одну суцільну циркову арену, встелену червоним оксамитом і осяяну гасовими вогнями. Вона не чула, як чоловіки біля неї перемовлялися:

— А що ж то за шапіто, у якому навіть звірів нема? От я був у Києві, Харкові... Там і коні, і дресировані

тигри, і пітони... Кажуть, незабаром привезуть слона. А тут...

— Чув, що власниця цирку, фрау Гріте, затята противниця вистав із тваринами. Вона каже, що це не гуманно, — відповів молодик у зеленому капелюсі й модному картатому піджаку. — Єдина тварина, яка з'являється на арені, це її знаменитий ручний вовк...

Не встиг пан у зеленому капелюсі домовитися, як з-за куліс і справді вийшов сріблястий вовк, зростом із доросле ягня. Його довга шерсть виблискувала в жовтуватому освітленні, гудзики різнокольорових очей загрозливо блимали. Публіка зойкнула від жаху: ані нашійника, ані повідця чи клітки, яка б захистила людей від звіра.

— Ойгене, лежати, — скомандувала йому фрау Гріте, яка тепер, скинувши шаль, демонструвала глядачам оздоблену бісером аквамаринову сукню та скосисті плечі.

Загрозливий погляд змінився байдужим. Вовк слухняно ліг посеред арені, поклавши голову на передні лапи й настовбурчивши вуха. Так роблять свійські пси й цуценята, тож дівчатка в залі аж зітхнули від замилювання. Далі за командою дресирувальниці здоровенний вовк ставав дибки, плигав через кільце, перестрибував з одного стільчика на інший і робив це з гідністю та грацією, властивою лише хижакам.

— Може, у нас є сміливці, що не побоятися попестити Ойгена? — раптом звернулася до публіки срібляста пані, примружуючи очі. — Найсміливіших чекає грошова винагорода!

На красивому обличчі Гріте майнула холодна лукава усмішка. Штучна, наче маска з її костюмерні.

Старі й малі лише міцніше вчепилися пальцями в солом'яні подушки, і тільки найвідважніші припустили можливість легкого заробітку, несміло підводячи руки.

Натомість Ойген перестав бути милою кімнатною тваринкою: він вишкірився, оголюючи масивні білі ікла, і тихенько загарчав. Відчайдухи швиденько опустили досі цілі кінцівки, а дресирувальниця посміхнулася переможно, пестячи сердитого звіра між вух.

— Я хочу, — несподівано підвелася з місця та сама пришепелувата й, не чекаючи дозволу, попрямувала до арені.

Її довге чорне волосся закублилося і розтріпалося похиленими плечима, майже повністю покриваючи тендітну дитячу фігурку, вбрану в саму полотняну сорочку без жодної вишитої стьожечки.

— Як тебе звати, смілива дівчинко? — медовим голосом звернулася фрау Гріте, оцінюючи новоприбулу. На її звичній масці з'явилася ледь помітна тріщина, з-за якої проглядалося справжнє здивування.

Та завмерла на півкроку. Її карі, устелені туманом очі округлилися, а біла шкіра, здавалося, побіліла ще дужче. Дівчинка мовчала.

— Вона божевільна! — викрикнув хтось із публіки. — Не зважайте на неї!

— Це дівча навіть не знає, як зветься! — підтвердив інший голос. — Вона знахарці місцевій прислуговує. Ми називаємо її Причинною, бо вона несповна розуму.

— Причинною?

Одна срібляста брова фрау Гріте поповзла вгору.

— Що ж, і ти не боїшся вовка, мала? То ходи обійми його, — ласкаво підбадьорила дівчинку пані, удавано всміхаючись. — Ще ніхто за всю історію нашого цирку не наважувався торкнутися Ойгена на арені.

Причинна ступила крок. А потім іще один. У глядачів перехопило дух, бо що ближче підходила юнка, то сильніше шкірився звір.

— Навіть виняткові сміливці й відчайдухи завмирають у сажні¹ від вовка, почувши його рик! — із пафосом вирекла срібляста фрау, дедалі більше нагнітаючи ситуацію. — Чи ж насмілишся ти підступитися ближче, відважна дівчинко?

Ще крок. Ось уже вовк роззявив рожеву пащу, готовий учепитися дівчинці в простягнену руку... Аж раптом сталося несподіване. Глядачі й незчулися, як Причинна опинилася просто біля звіра, опустилася на коліна й затисла велику Ойгенову голову в обіймах.

Публіка полегшено зітхнула, утім, не забувши пустити шпильку на адресу пришелепуватої. А вовк і зовсім отетерів від такого зухвальства, вирячивши й без того великі очі та, мов цуценя, підібгавши хвоста.

— Ну, добре, добре, смілива дівчинко, — спробувала відірвати від вовка Причинну срібляста пані, ховаючи під привітною на цей раз маскою збентеження. — Ви нагороду отримаєш після вистави. Я чекатиму на тебе в моєму фургончику... Музику! Му-зи-ку!

Руда знову заграла на акордеоні, виконуючи романс уже на пару з конферансьє. Далі були трюки на одноколісному велосипеді, кумедні жарти коротуна-ведучого, що виявився непоганим коміком, плювання вогнем та еквілібристика. Грандіозне як на провінційний цирк фінале закінчилося феєрверком з конфеті та гучними оплесками.

Глядачі потроху розходилися по домівках, ішли порати худобу, копати моркву й трусити килими, а Причинна так і сиділа на солом'янику, довгим поглядом пронизуючи спустілу арену, ніби в змозі побачити щось, приховане від звичайного ока.

¹ Сажень — одиниця вимірювання довжини на теренах Російської імперії, що на початку ХХ ст. дорівнювала 213,36 см. (Тут і далі прим. ред.)

— Що ж, фрау Гріте, вітаю з аншлагом! — До блідо-голубого фургончика, над яким майорів прапорець із зображенням вовка, неквапливо наближався молодик у зеленому капелюсі й картотому піджаку.

— Дякую, пане Скляренку. — Власниця цирку ледь схилила голову в поклони. — Це було дуже щедро з вашого боку — дозволити нам виступити тут, у вашій Смородинці.

— Публіка в нас не богемна, але принаймні не розбещена вар'єте й театрами, — усміхнувся Скляренко.

Його обличчя було симпатичне, а в очах грали вогники.

— Сподіваюся, ви не відмовитеся повечеряти зі мною сьогодні? — Молодик торкнувся вустами мережаної рукавички Гріте, спідлоба дивлячись на дресирувальницю й намагаючись зазирнути їй у вічі.

— На жаль, уже сьогодні ми вирушаємо далі, — звільнила руку фрау без тіні кокетства.

— Перегляньте ваші плани, люба пані. — Вогники в очах молодика змінилися на загрозливі іскри. Утім, його миловидне та якесь досі дитяче обличчя не спроможне було нав'яти жах. — Хіба чесно, що я, син цукрового короля, дав вам добряче заробити, а сам не отримую нічого натомість?

— Ось ваша розписка. — Фрау витягла із сумочки папірець. — Тут нічого не написано про відшкодування чи відсоток із продажу. Тож, пробачте, я маю збиратися...

Скляренко схопив був руку жінки, але дверцята фургончика прочинилися і в отворі з'явилася грізна вовча морда. Пані імпресаріо¹ кинула на молодика короткий погляд і вичавила усмішку.

¹ Імпресаріо — підприємець, що утримує театр, цирк чи інший розважальний заклад.

— Ви знаєте, любий Серж, що я колись була заміжня? Той кивнув у відповідь.

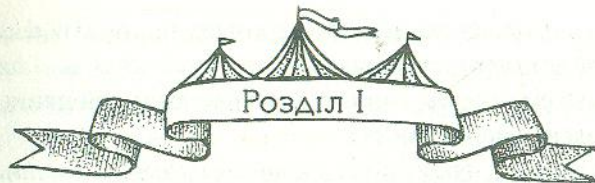
— Подейкують, — холодно вела далі срібляста пані, — що це я вбила свого чоловіка. Тож ліпше не створювати перешкод на моєму шляху. Бо хтозна, що може статися.

Сказала й зникла у фургончику.

Молодик у зеленому капелюсі сплюнув крізь зціплені зуби й нервово обсмикнув шовкову камізельку¹. Не звик панич Сергій Скляренко, щоб дами йому відмовляли. Такі ситуації траплялися з ним украй рідко й залишали дуже неприємний осад.

Обвівши розсіяним поглядом циркове закулісся, юнак зупинився на чорнявій гімнастці, що саме виходила із шатра. У її гнучкій статури, шкірі кольору кави з молоком, крутих стегнах та екзотичних рисах обличчя проглядалася африканська кров. «А що, ця гутаперчева дівчинка теж нічогенька», — подумав Серж, франтуватю насуваючи на очі капелюха й крокуючи просто до фургончика смаглявки.

¹ Камізелька — жилет.

Не русалонька блукає — то дівчина ходить,
й сама не зна (бо причинна),
що такеє робить.

Тарас Шевченко. Причинна

Від'їхали так далеко, як устигли до настання ночі. Табір розбили край Дніпра, трохи вище від Черкас.

Робочі знову витягали розкладні столи, крісла та все кухонне причандалля, кухар заходився варити суп у великому казані, відрізаючи шматки сирого м'яса для Ойгена. Стриножені коні мирно паслися на сусідній галявині, поскубуючи траву, а вечірні пташки наповнювали ліс розкотистими піснями.

Ніби відгукуючись на той спів і аромати напівготового супу, мандрівні циркачі, потомлені за день, виходили з фургончиків. Вони підсідали ближче до багаття, кутаючись у вовняні ковдри: вересневі вечори ставали дедалі холоднішими.

— І треба ж було проти ночі зриватися, наспіх усе пакувати, потім знову розкладати, щоб просто поміняти шило на мило? — пробубніла собі під ніс темношкіра гімнастка, розминаючи шию. Достатньо голосно пробубніла та ще й озирнулася, аби впевнитися, що оточення її почуло.

Але всі промовчали. Мовчала й срібляста пані, розлігшись у складаному шезлонгу. Легенький вітер шумів